

PENAVERA

1179, prop de Tamarit de Llitera (Khr. *Papsturk*. 481) Cpt. amb VARIA 'de color grisenc'. Un Bernat de *Pavera*, a Val. 3r. quart S. XIV (*BABL* VIII, 384).

PERA

Noms provinents del ll. PETRA 'roca', en selecció. Veg. *DECat*. vi, 363a, 34ss., per a la variant *pera* en lloc del cat. comú *pedra*, i la forma dialectal i topònica *peira* (42ss. i n. 2).

1) PERA o Sant Miquel de PERA llogaret amb església i parròquia a l'Alta Garrotxa, agre. a Oix, uns 4 k. a l'O., i 10 al N. d'Olot («Pera»: C.A.Torràs i G.G.C.).

PRON. san mikɛl, més que *sammikɛl de pɛra*, a Montagut, Casac. 1920; en realitat, però, sempre he sentit *pɛrə* («a Pera» etc.) en el país: a Talric (de Feixenet), 10-II-1932, a Escalles, 1934; a Oix, dotzenes de vegades, (1964-68ss.) i a Pera mateix, 1970.

MENCIONS ANT. 959: «Beiedo, *Petra*, Longania [‘Llonganya’ ant. mas i serra entre Pera i Beget] (Udina, *El Arch. Cond.* S. X, § 144, 308.9); 959: «villa q. dic. *Pera*» (Monsalv. xv, 185); 965: «in collo de *Pera* com afr. mer. d'un alou (Ibid. x, 205). El Comte Miró de Besalú dóna a les esglésies de Besalú, un alou «in villa de *Ovoxo*» [‘Oix’] que afr. mer. *Toralles*, de occid. «ad fontem quam nom. de *Petra*; de Circio in *Bestrachano* ---» (*MarcaHi.* 913.17f.); 1228: *Pera* (*BABL* IV, 503).

Més tard els petits llatinistes parroquials, que saben com es diu una pera en llatí, li donen bàrbarament el nom del fruit: 1362: «*Sti. Michaelis de Piru*» (*Llibre Verd*, en Alsius), és que realment el poble, en el cas d'aquest nom, hi va substituir el nom del fruit, perquè PETRA hauria hagut de donar *pɛrə*, amb vocal tancada, i pertot ho hem oït amb oberta. Però el nom al·ludeix en realitat al gros penyal sòlid i no gaire alt que recordo haver vist (1970) mostrant-se vora la rectoria i esgl. de Pera.

Tant per a aquest NL com per als que segueixen, notem que en llatí l'arbre es digué sempre *PIRUS* 'perera', el fruit fou *pirum* i és només en romànic que l'antic plural neutre reemplaçà més tardanament el nom del fruit; però ja es comprèn que un NL només del nom d'arbre hauria pogut pendre nom, no pas del d'una fruita: com a font de topònims, s'han usat si de cas col·lectius com *Pomar* o *Pereres*.

2) LA PERA, poble del Baix Empordà a la dr. del Ter, a mig camí de Girona a Torroella de Montgrí.

PRON. lə pɛrə a Vilopriu i a Parlavà (Casac. 1920); també en eqs. de 1958 en els pobles veïns (Albons, Ullà, Gualta etc. xx, xxii, 152ss.).

MENCIONS ANT. 982: «in com. Gerundensi, alodem q. dic. *Pera*, cum casis et ecclesia Sti. Isidori ---», precepte per a S. Ma. de Ripoll (*MarcaH.* 931; *Cat. Car.* II, 173.15); 1019: «villa *Pera* in com. Gerunde» (Balari, *Orig.* 421; Villan. xii, 313); 1031: *Villapera* in com. Gerundae (Villan. xii, 318); 1051-1052: «*Ipsa Pera*» (*BABL* III, 329); 1159: St. Isidro de *Ça Pera* (*BABL* IV, 187); 1278: llegat del bisbe de Girona a l'eccl. Sti. Isidori de *Piru* (Villan. *Bi. Lit.* XIII, 384); 1359: *Ça Pera, Sa Pera* (*CoDoACA* XII, 98, 104); 1379: Par. de *Piru* (Alsius, *Nom.* 155; Monsalv. xvii, 102-3).

Dóna lloc a una història famosa en els annals populars, la dels bandolers que disfressats, assajaren saquejar l'hostal, maniobra fracassada gràcies a l'astuta acció d'una valerosa criada: en el romanç de la Criada de l'Hostal de la Pera. Les versions pop. recollides en el *Romillo*. de Milà, (més de la meitat són de Verges i del Gironès, però també moltes de Vic, Maresme etc.) porten en majoria la forma *La Pera*; però les versions E i A. duen *La Peyra*, totes dues sens dubte tradicionals (potser la forma d'un antic romançer) (ed. 1882, 114.28, amb nota de Milà a B; i ja n° 43 en l'ed. 1853).

Detall important per a l'explicació del xocant nom del *Turó de la Peira*, afores de Bna. cap a Horta. I potser d'aquell fet li vingué el nom «La Pèra» a un bandit famós en el te. de Valls, que hi féu diverses morts (XLVI, 3.1).

Turó de la Peira (*pɛrə*) en el vessant d'Horta de Muntanya Pelada. R. Albó hi féu construir un grup de cases barates, on s'hi va fer una església (ja c. 1940-50). No se'n troba cap notícia antiga (fi S. XIX, taula d'altures en *G.G.C.* Ci. Bna., p. 13, 136 alt., res més en aquest llibre). Improbable que un nom barceloní tan modern vingui de la variant a provençalada o pirinenca de *pedra* PETRA, si no és a base del bandit *Peira* (sóc *Peire* 'Pere') o del nom de l'Hostal de *La Pera* en el Baix Empordà. A penes hi ha cap notícia d'un *peira*, mena d'aranya, registrat només en *AlcM* (si fos un terme argòtic: vindria d'això? potser contracció de *paeria*, però no és institució barcelonina). Millor, doncs, de *parairia* (*DECat.* vi, 266b55; ross. 1283; també general: *AlcM*), amb forta haplologia? O tret regressivament del NP *Peirona*, *Peirò*? Hi hagué un carrer de *Na Peyrona* (en el S. xv: *G.G.C.* 392.25) al barri de la Boqueria; Ferrer *Peyro* arquitecte del mon. de Pedralbes, fi S. XIV, i molts altres *Peiró*.

De la forma *Peira*, per *pedra* (PETRA). En la topònimia pirinenca ja es donen prou indicacions en *DECat.* vi, 363b50-56. Més, a Cerdanya: Costa de la *Peira* a Osseja (XXIII, 31.17). A Ribagorça: Roca de la *Péira* a Oveix (XXXVII, 139.1).

Hagué d'haver-hi prou d'això també en la zona de substrat mossàrab. El que aquí té clara i gran extensió és *peiró* (i variants) en lloc de *pedró*, dit